

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnat

Hyvinvointiseminaari
14.5.2024

Ohjelma

- **Kokemuksia hyte-työstä ja elintapaohjauksesta**
 - Pia Kokko, sivistys- ja hyvinvointijohtaja, Lapinjärven kunta
- **Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Päijät-Hämeessä, kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö**
 - Marja Koivisto, hyvinvointikoordinaattori, Asikkalan kunta
 - Heli Lehtovaara, alueellinen hyvinvointikoordinaattori, Päijät-Hämeen hyvinvointialue

LAPINJÄRVI.FI

LAPPTRÄSK.FI

LAPINJÄRVI

Kokemuksia HYTE-työstä ja elintapaohjauksesta

Kuntien hyvinvointiseminaari 14.5.2024

Sivistys- ja hyvinvointijohtaja Pia Kokko

LAPINJÄRVEN KUNTA

Lapinjärventie 20 A
07800 Lapinjärvi

LAPPTRÄSK KOMMUN

Lappträskvägen 20 A
07800 Lappträsk

LAPINJÄRVI

- Laaja maaseutukunta (kokonaispinta-ala 339,32 m²)
- Kunnan väestö vahvasti eriytynyttä

LAPINJÄRVEN KUNTA

Lapinjärventie 20 A
07800 Lapinjärvi

LAPPTRÄSK KOMMUN

Lappträskvägen 20 A
07800 Lappträsk

Väestö Lapinjärvellä

Väkiluku 2 449

- Alle 25-vuotiaita 20,9 %
- 25-64-vuotiaita 47,9 %
- Yli 65-vuotiaita 31,2 %
- Yli 75-vuotiaita 15,8 %

Kaksikielinen kunta

- suomenkielisiä 63,3 %
- ruotsinkielisiä 29,8 %
- muut 6,9 %

Ulkomaalaistaustaisten %-osuus kunnan väestöstä suurin muihin IU-kuntiin verrattuna (6,2 %)

- kansainvälistyminen vaikuttaa positiivisesti kunnan väestönkehitykseen
- kunnan elinvoimatekijä
- huomioitava palveluiden suunnittelussa

LAPINJÄRVEN KUNTA

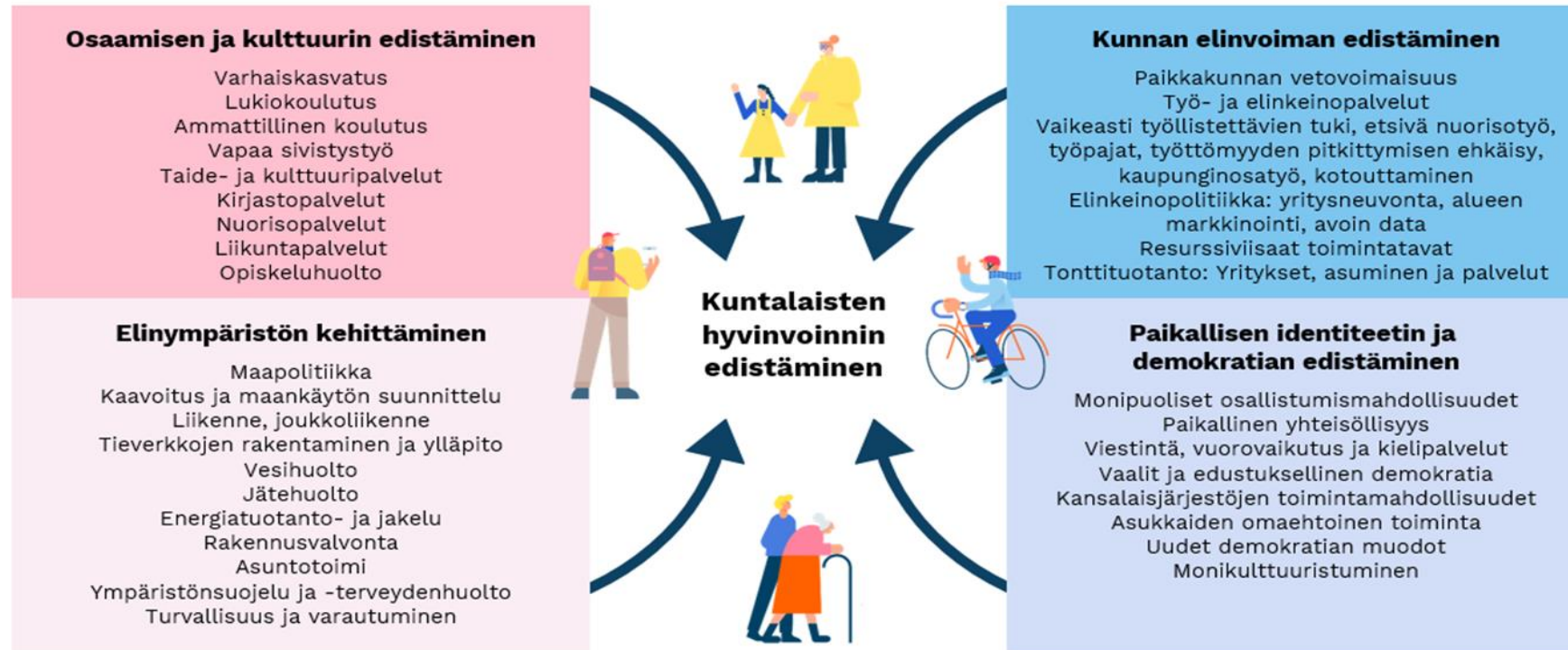
Lapinjärventie 20 A
07800 Lapinjärvi

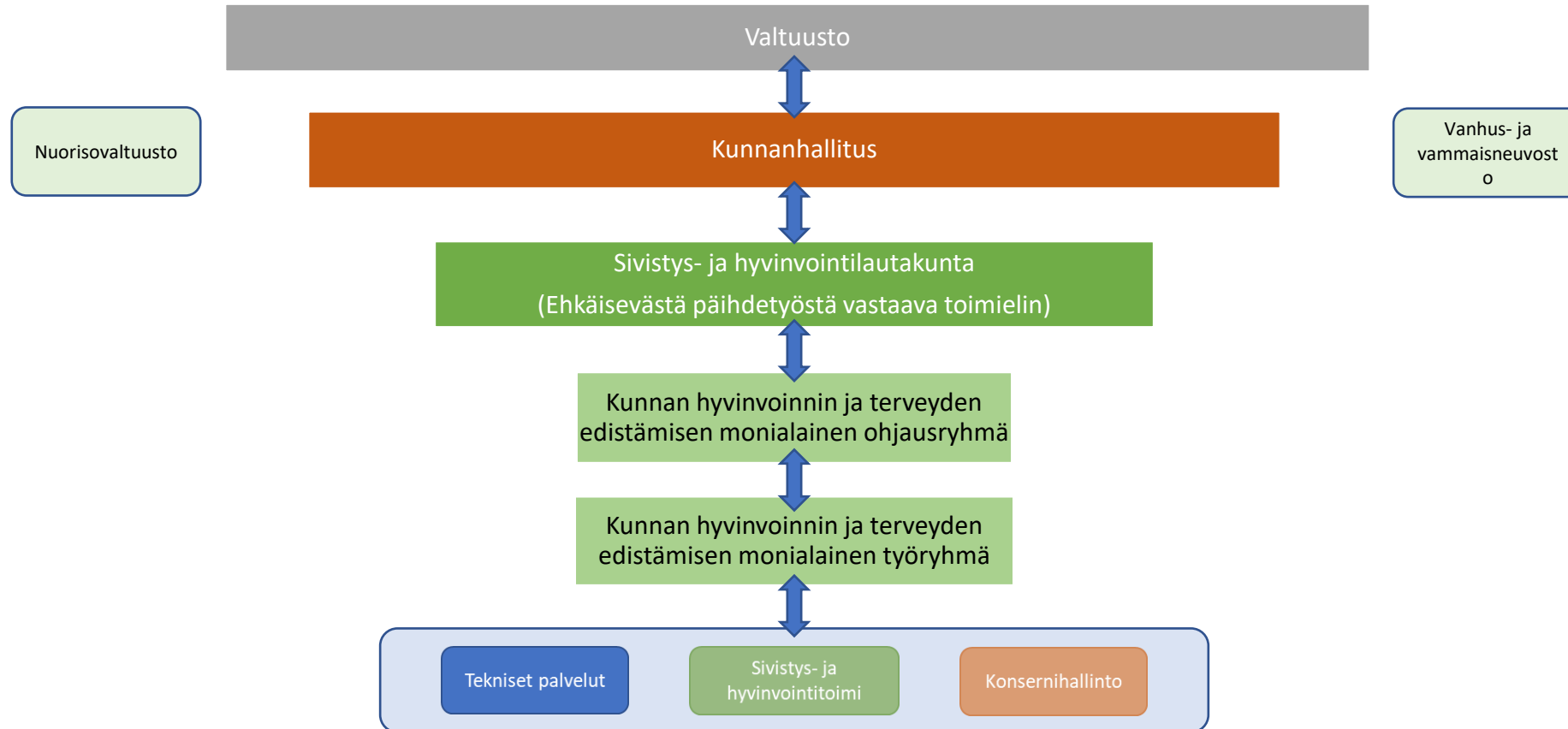
LAPPTRÄSK KOMMUN

Lappträskvägen 20 A
07800 Lapträsk

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

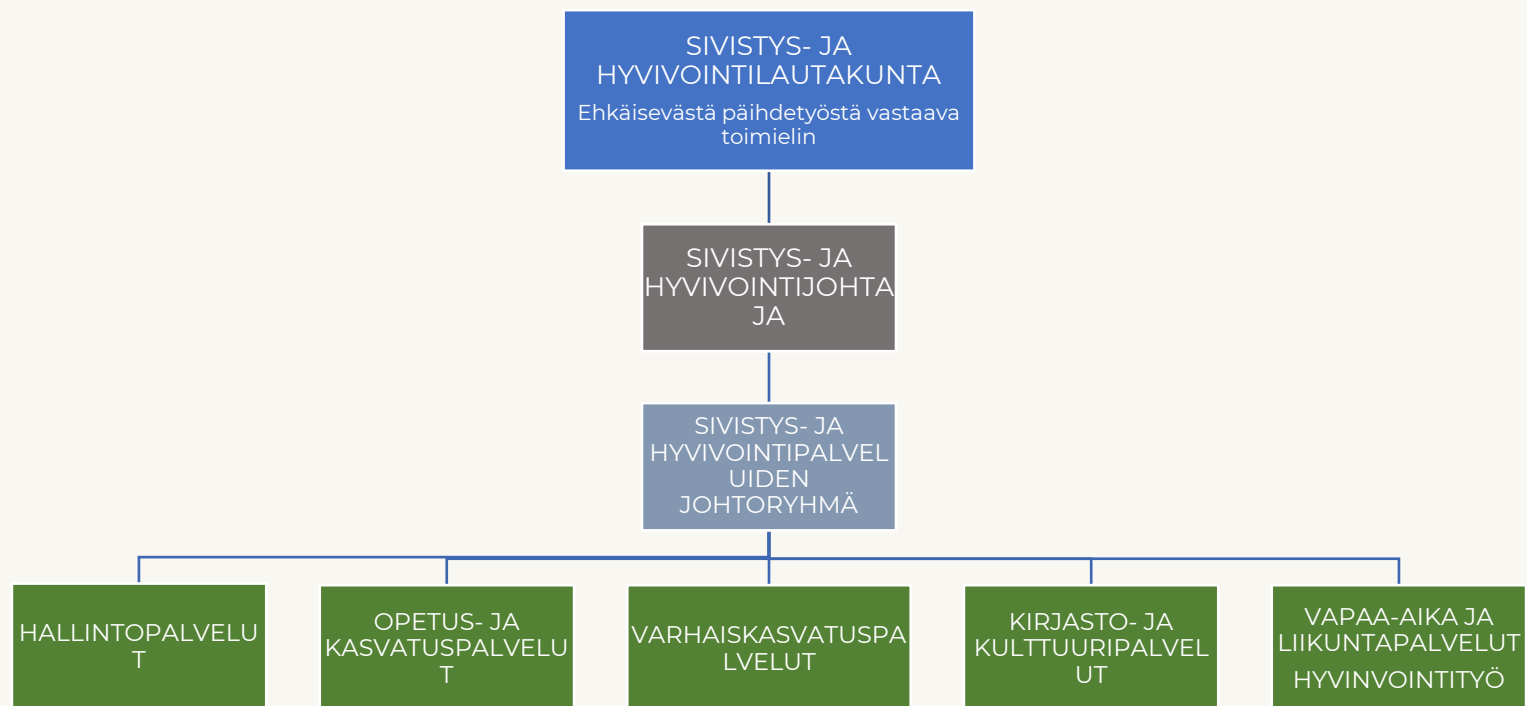

KUNNAN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN ORGANISOINTI

SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT

LAPINJÄRVEN KUNTA

Lapinjärventie 20 A
07800 Lapinjärvi

LAPPTRÄSK KOMMUN

Lappträskvägen 20 A
07800 Lappträsk

KUNTATASOISEN HYVINVOINTITYÖN STRATEGINEN JOHTAMINEN

Hyvinvoinnin ja terveyden
edistämisen monialainen
ohjausryhmä

Hyvinvointityön strateginen johtaminen

Hyvinvoinnin ja terveyden
edistämisen monialainen
työryhmä

*Poikkihallinnollisen hyvinvointityön
valmistelu, kehittäminen ja toimeenpano*

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut
Hyvinvointityön valmistelu, toimeenpano ja
työnjohto

Hyvinvointikoordinaattori
Kuntatasoisen hyvinvointityön koordinointi

HYVINVOINTITYÖ LAPINJÄRVELLÄ

- Kunnan sisäiselle monialaiselle hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyölle on luotu HYTE-työn rakenteet
 - rakenteet mahdollistavat sujuvan tiedonkulun eri toimijoiden välillä
- Lapsiystävällinen kunta –kandidaattikunta
 - kunta pyrkii kaikissa toiminnoissa lapsen edun ensisijaisuuteen
- Osallisuus vahva osa kuntastrategiaa
- Sivistys- ja hyvinvointipalveluissa käynnissä laatutyö -> yhteisten laatukriteerien määrittely ja tavoitteiden asettaminen

Kunta panostaa vahvasti kaiken ikäisten liikkumiseen ja toimintakyvyn parantamiseen

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHDYSPINTATYÖ LAPINJÄRVELLÄ LIKUNNANOHJAUKSEN JA LIKUNTANEUVONNAN NÄKÖKULMASTA

Yhteisöllisyys ja osallisuus:

Korostamme yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkitystä elintapaohjauksessa ja liikuntarakenteessa.

Tavoitteena on luoda kannustava ja liikuntaa tukeva ympäristö, jossa kaikki kuntalaiset voivat osallistua ja tuntea kuuluvansa mukaan terveellisten elintapojen edistämiseen.

Varhainen tuki ja ennaltaehkäisy:

Panostamme varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisyyn, jotta voidaan ehkäistä terveysongelmien syntymistä ja edistää terveellisten

elintapojen omaksumista jo varhaisessa vaiheessa elämää. Tämä sisältää liikuntaneuvontaa, perheille suunnattuja liikunnallisia teemapäiviä ja varhaiskasvatukseen ja kouluihin suunnattuja liikuntapalveluita. Liikuntaneuvontapalvelut toimivat myös vammautumisen varhaisessa kuntoutusvaiheessa. Panostamme myös liikuntaa tukevaan ympäristösuunnitteluun.

Kuntatoimijat: Liikuntatoimi, Nuorisoimi,

Teknillinen toimi, Taitopaikka, Kirjasto

Vanhus- ja vammaisneuvosto, Nuva,

Hyvinvointikoordinaattori, Koulut ja päiväkotit

Yhdistykset: Liikuntaseurat, Kulttuuriyhdistys,

Nuoriso-seurat/ Kyläyhdistykset, Martat, MLL,

Lapinjärven yritykset ry

Yritykset: Hyvinvointiyritykset, Apteekki, Mehiläinen

Kansalaisjärjestöt: Kansalaisopisto

Kuntatoimijat: liikunta- ja nuorisopalvelut,

tekniset palvelut, Nuva, koulut,

varhaiskasvatuspalvelut, etsivä nuorisotyö

Muu yhteistyö: Agricolan Seurakunta, Mehiläisen

kotihoito ja päivätoiminta

Monialainen yhteistyö:

Edistämme elintapaohjausta monialaisella yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa, kuten terveydenhuollon, sosiaalitoimen, koulujen, urheiluseurojen ja muiden järjestöjen kanssa. Tavoitteena voi olla luoda saumattomia palveluketjuja ja tarjota kuntalaisille monipuolisia ja helposti saavutettavia liikuntapalveluita ja tukimuotoja.

Kulttuurisensitiivisyys ja yksilöllisyys:

Otamme huomioon kulttuuriset ja yksilölliset näkökulmat elintapaohjauksessa. Tavoitteena on tarjota terveyttä edistäviä palveluita ja ohjausta, jotka huomioivat kuntalaisten erilaiset tarpeet, taustat ja elämäntilanteet.

Tiedon jakaminen ja osaamisen vahvistaminen:

Tarjoamme kuntalaisille tietoa ja välineitä terveellisten elintapojen omaksumiseen ja ylläpitämiseen. Esimerkiksi terveyteen liittyviä luentoja, liikuntaneuvontaa, ravitsemusohjausta sekä tietoa terveyttä edistävästä harrastusmahdollisuuksista ja tapahtumista.

Kuntatoimijat: Liikunta- ja nuorisopalvelut,
Tekniset palvelut, hyvinvointikoordinaattori
Vanhus- ja vammaisneuvosto,
Nuva, koulut ja varhaiskasvatus

Yhdistykset: Liikuntaseurat, Kulttuuriyhdistys, MLL
nuorisoseurat/kyläyhdistykset, Martat,
Lapinjärven yritykset ry

Yritykset: Mehiläisen palvelut, hyvinvointiyritykset,
apteekki

Kansalaisjärjestöt: Loviisan kansalaisopisto

Liikuntaneuvonta ja liikunnanohjaus
Etsivä nuorisotyö
Koulut ja varhaiskasvatus
Vanhus- ja vammaisneuvosto
Taitopaikka

Säännölliset testauspäivät
Liikunnalliset teemapäivät
Hyvinvointiseminaarit
Kyselyt ja seuranta
HYTE-indikaattorit

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHDYSPINTATYÖ LAPINJÄRVELLÄ LIKUNNANOHJAUKSEN JA LIKUNTANEUVONNAN NÄKÖKULMASTA

MITÄ TAVOITELLAAN JA MITEN TAVOITELLAAN?

Fyysinen terveys: Liikunta on keskeinen osa fyysistä terveyttä edistävää toimintaa. Säännöllinen liikunta vahvistaa sydäntä ja verenkiertoelimistöä, parantaa kestävyyskuntoa ja lihasvoimaa, sekä auttaa ylläpitämään terveellistä painoa. Liikuntaneuvonnassa korostetaan terveysliikunnan merkitystä ja kannustetaan ihmisiä löytämään itselleen sopivia ja motivoivia liikuntamuotoja.

MONIPUOLISET LIKUNNANOHJAUSPALVELUT JA YHTEISTYÖ ERI TOIMIJOIDEN KESKEN

Ehkäisevä terveysnäkökulma: Liikuntaneuvonnassa keskitytään ennaltaehkäisevään terveysnäkökulmaan. Hyvällä neuvonnalla ja liikunnanohjauksella vähennämme monia terveysriskejä, kuten sydän- ja verisuonitauteja, tyyppin 2 diabetesta, sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksia. Kannustamme ihmisiä aktiiviseen elämäntapaan ja tarjoamalla tukea liikunnan aloittamiseen ja ylläpitämiseen. Tavoitteena on ehkäistä sairauksia ja edistää pitkäaikaista terveyttä.

LIKUNTANEUVONNAN VIESTINTÄ ENNAKOIVASTI ERI TOIMIJOIDEN VÄLITYKSELLÄ

Psyykinen hyvinvointi: Liikunnalla on myös suuri vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Säännöllinen liikunta vähentää stressiä, ahdistusta ja masennusta sekä parantaa mielialaa ja itsetuntoa. Liikuntaneuvonnassa tarjotaan tukea ja ohjausta liikunnan käyttöön stressinhallinnassa ja mielenterveyden tukemisessa.

OMAHOITO-OHJELMA TYÖKALUNA LIKUNNANNEUVOJALLA

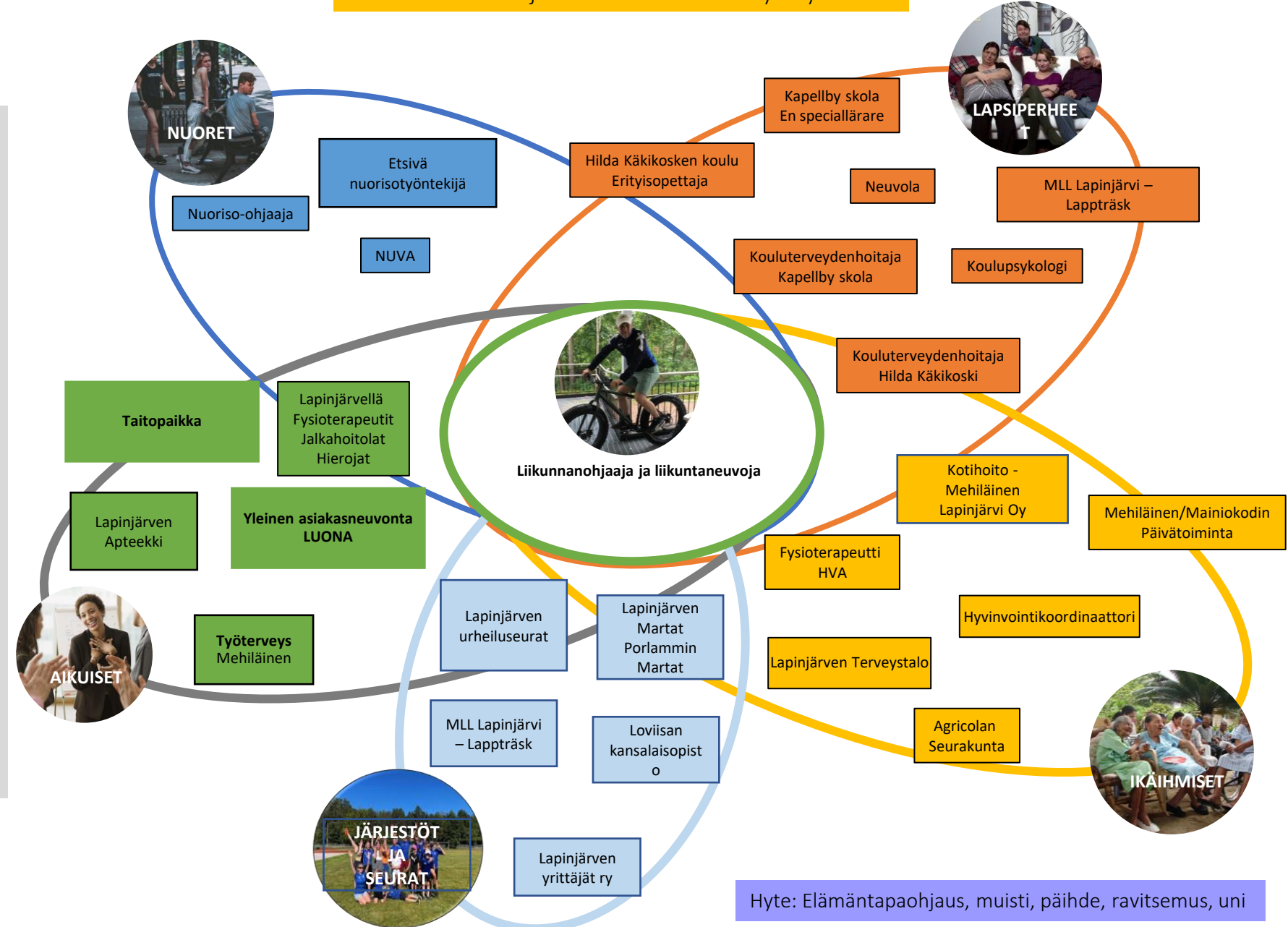
Sosiaalinen hyvinvointi: Liikunnan kautta tarjoamme monia mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Yhdessä liikkuminen ja ylläpidetyt ryhmäliikuntatunnit lisäävä ihmisten välistä vuorovaikutusta ja luovat uusia sosiaalisia suhteita. Liikuntaneuvonnassa kannustetaan ihmisiä osallistumaan erilaisiin liikuntaryhmiin ja -tapahtumiin, joissa voi kohdata muita samanhenkisiä ihmisiä.

SÄÄNNÖLLINEN LIKUNTARAKENNE JA SEURAYHTEISTYÖ

YHTEENVETO: LIKUNTANEUVONNASSA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN YHDYSPINNAT OVAT OLENNAISIA, JA NIIDEN HUOMIOIMINEN MAHDOLLISTAA KOKONAISSALTAISEN LÄHESTYMISTAVAN IHMISTEN HYVINVOINNIN TUKEMISEEN.

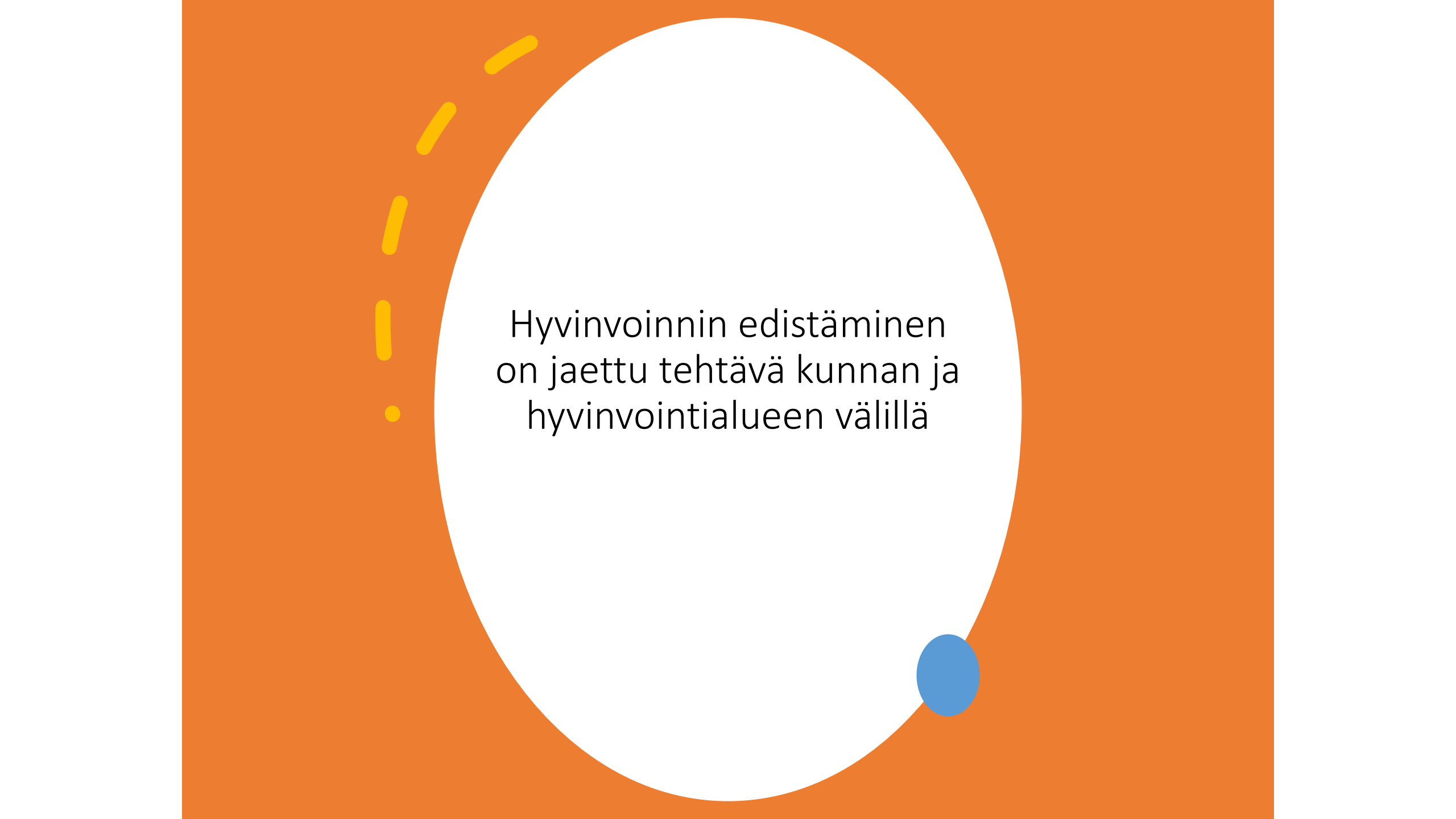
Kun tarvitset jaksamista arkeen - ota yhteyttä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspintatyö
Lapinjärvellä

MITEN LUODA KUNTIEN JA HYVINVOINTIALUEEN VÄLILLE TOIMIVA YHTEISTYÖ?

Hyvinvoinnin edistäminen
on jaettu tehtävä kunnan ja
hyvinvointialueen välillä

ELINTAPOHJAUS

Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

- Liikuntaneuvonnan kehittäminen pohjautuu valtakunnallisiin terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjauksiin, sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteisiin.
- Yhteinen kirjaamisalusta sitoo palveluketjussa toimivat ammattilaiset yhteen potilaan hoidon kannalta ja antaa mahdollisuuden myös palvelupolun vaikuttavuuden arvioinnin kokonaisuutena.
- Kirjaamalla liikuntaneuvonta ja potilaan kanssa yhdessä laadittu liikuntasuunnitelma potilastietojärjestelmään voidaan sitä seurata samaan tapaan kuin muidenkin hoitojen toteutumista.

Pyrkimys on luoda liikkumattomuudelle hoitopolku osaksi terveydenhuollon palveluja.

ELINTAPOHJAUS Potilastietojärjestelmän käyttö

- Potilastietojärjestelmän käyttö liikuntaneuvonnassa mahdollistaa sen, että terveydenhuollon lääkärit ja hoitajat voivat tehdä potilaalle sähköisen lähetteen liikuntaneuvontaan sekä varata ajan.
- Koska toiminta tapahtuu yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja osittain terveysasemalla, kirjausten tekeminen on selkeintä tehdä hyvinvointialueen potilastietojärjestelmään.
- Liikuntaneuvonta-välilehdelle tehdyt kirjaukset ovat lääkärin, hoitajan ja liikuntaneuvontaa antavan henkilön luettavissa. Asiakkaat hyötyvät yhteistyöstä.
- Yhteistyö mahdollistaa myös käyntien tilastoinnin.
- Liikuntapalveluiden työntekijä saa perehdytyksen potilastietojärjestelmän käyttöön.

Sopimukset joko tehty tai valmisteilla Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa kuntien liikunnanohjaajien oikeudesta kirjata hyvinvointialueen potilastietojärjestelmään

ELINTAPOHJAUS

Potilasrekisteri

- Liikuntaneuvojalle annetaan oikeudet hyvinvointialueen terveystietojärjestelmän potilasrekisteriin. Käyttö rajoitetaan siten, että potilastietojärjestelmässä käytetään omaa liikuntaneuvonta-välilehteä, johon oikeudet annetaan.
 - Käyttöoikeus koskee myös liikuntaneuvonnan ajanvarauksen toimintaa.
- Hyvinvointialue vastaa siitä, että tunnukset/käyttöoikeudet ovat voimassa. Kunta vastaa siitä, että tunnukset/käyttöoikeudet ovat käytössä vain niillä henkilöillä, joille se työtehtävien hoitamiseksi on tarpeellista.
- Potilastietojärjestelmän liikuntaneuvonta-välilehdelle kirjatut tiedot ovat osa potilastietorekisteriä ja niihin pätevät samat salassapitosäännöt kuin potilastietorekisterin muihin osiin. Rekisterinpitäjänä toimii hyvinvointialue.
- Liikuntaneuvonta-välilehdelle kirjattuja tai liikuntaneuvonnan yhteydessä saatuja tietoja ei ilman asiakkaan lupaa saa käyttää muuhun kuin terveydenhuollon ja siihen liittyvän liikuntaneuvonnan tarkoituksiin.
 - Osapuolet vastaavat henkilökuntansa ohjeistamisesta edellä kuvattujen velvoitteiden osalta.

KIITOS! TACK!

LAPINJÄRVEN KUNTA
Lapinjärventie 20 A
07800 Lapinjärvi

LAPPTRÄSK KOMMUN
Lappträskvägen 20 A
07800 Lappträsk

15.5.2024

www.lapinjarvi.fi - Puh. (019) 510 860 - kunta@lapinjarvi.fi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Päijät-Hämeessä Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö

Marja Koivisto, Heli Lehtovaara

14.5 2024

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Päijät-Häme

Asikkala (vuodesta 1848)

Asukkaita 7952

Työllistää noin
330 työntekijää

Vuoden 2018
Suomen liikkuvin kunta

Vanhus- vammais- ja
veteraanineuvosto,
nuorisovaltuusto,
lapsiparlamentti,
yhdistys- ja kyläillat

Hyvinvointialue (vuodesta 2023)

Palvelee yli
200 000:ta asukasta

Työllistää noin
7 600 työntekijää

Vastaa alueen sote- ja pelastustoimen
palveluiden järjestämisestä

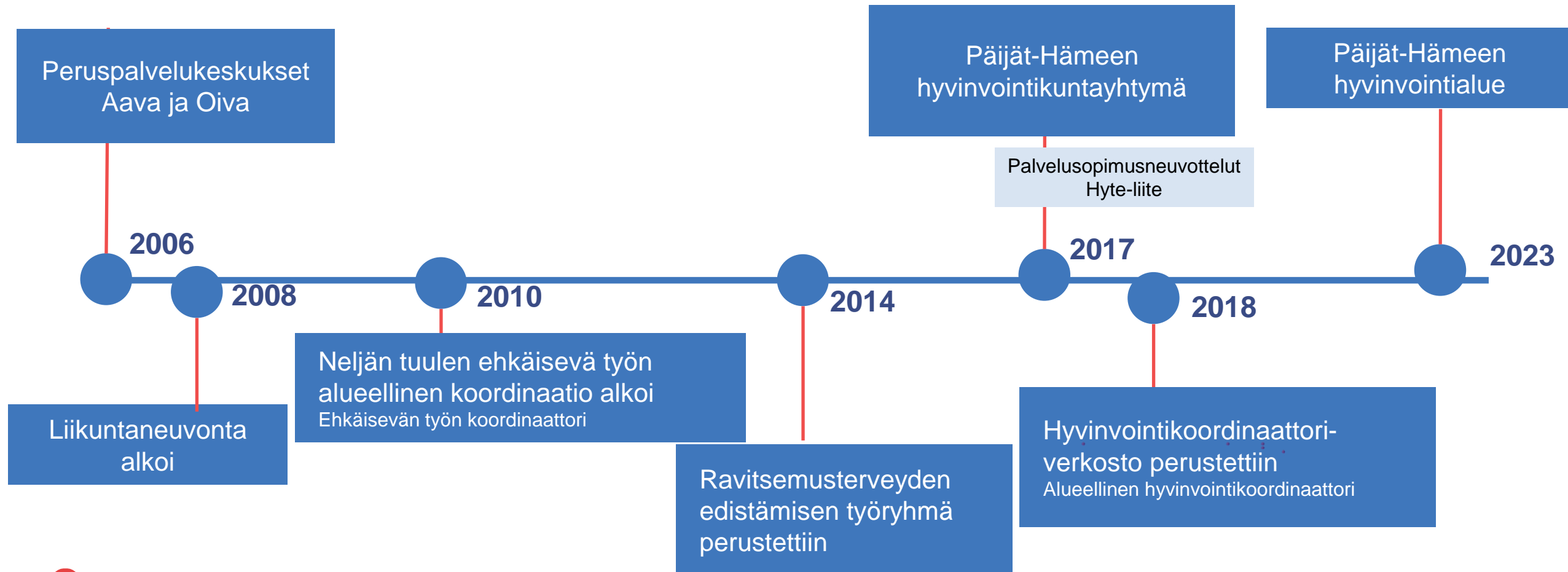
Asukasosallisuus aluevaalien,
neuvostojen ja muun
osallisuustoiminnan kautta

ASIKKALA

Väestötason haasteina mm. ikääntyminen, matala koulutustaso, korkea sairastavuus, päihteiden käyttö

Alueellisen yhteistyön historiaa

Yhteistyötä tukevat
alueelliset
rakenteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhdyspintatyön rakenne Päijät-Hämeessä

Kunnat

Toimialat ja keskeiset viranhaltijat

Hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto

[Asikkala](#)

[Hartola](#)

[Heinola](#)

[Hollola](#)

[Iitti](#)

[Kärkölä](#)

[Lahti](#)

[Orimattila](#)

[Padasjoki](#)

[Sysmä](#)

[Päijät-Hämeen liitto](#)

Yhdyspinnat

Yhdyspintaneuvottelukunta

Yhdyspintojen painopisteet

- Varautuminen ja turvallisuus
- Joukko- ja palveluliikenne
- Osallisuus
- Asuminen ja elinympäristö
- Työllisyys ja työkyky
- Toimeentulo
- Sivistyspalvelut
- Harrastaminen
- Oppilashuolto ja lapsiperhepalvelut
- Ikääntyminen
- Kotoutuminen
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

HYTE-verkostot

- Monialainen hyte-ryhmä
- Ravitsemusterveys
- Terveysliikunta
- Kulttuurihyvinvointi

Ehkäisevän työn verkostot

- Koordinaatioryhmä
- Mielenterveys ja päihteet
- Digi- ja rahapelaaminen
- Lähisuhdeväkivalta

Hyvinvointialue

Järjestöneuvottelukunta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Hyte- ja yhdyspintatyön yksikkö

- Alueellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Hyvinvointiraportointi
- Päätösten ennakkovaikutusten arviointi
- Toimialojen hyte-työn tuki
- Ehkäisevä työ
- Järjestöyhteistyö
- Yhdyspintayhteistyö

Kehittämisen-, osallisuus- ja turvallisuusyhteistyö, työsuojelutoimikunta

[Terveys- ja sairaanhoito -palvelujen toimiala](#)

[Perhe- ja sosiaali-palvelujen toimiala](#)

[Ikääntyneet ja kuntoutus -toimiala](#)

[Tuki-palvelut-toimiala](#)

[Pelastus-toimen toimiala](#)

Strategiset, ohjaavat dokumentit

Alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi, Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma, Maahanmuutto-ohjelma, Ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma, Liikkumishjelma, Hyvinvointialuestrategia, Palvelustrategia, Päijät-Hämeen kulttuurisuunta

Koonti Päijät-Hämeen yhdyspinnoilla toimivista verkostoista

Joukko- ja palveluliikenne

- Päijät-Hämeen maakunnan liikennejärjestelmäryhmä

Ikääntyminen

- Päijät-Hämeen ikääntyneiden parissa toimivien verkosto
- Maakunnallinen muistihoitajien verkosto
- Ikäihmisten palveluohjauksen verkosto
- Ikäyhteistyöryhmä

Osallisuus

- Päijät-Hämeen Yhdistysfoorumi
- Terveys- ja potilasyhdistykset
- Kylien yhdistysten verkosto
- Vammaisjärjestöjen verkosto
- Kokemusasiantuntijaverkosto
- Kokemustoimintaverkosto
- Päijät-Hämeen vapaaehtoistoiminnan verkosto
- Digtuen verkosto
- Potilasjärjestöjen OLKA-toiminta
- Heinolan Sosiaali- ja Terveyskontakti (SoTeKo)
- Hanketyön verkosto

Kotoutuminen ja maahanmuutto

- Maahanmuutto-ohjelman ohjausryhmä
- Hämeen ELY-keskuksen maahanmuuttoasiain toimikunta
- Maahanmuuttoyhdyshenkilöverkosto
- Vieraskielisten tiimi / Lahden seudun kuntakokeilu
- Maahanmuuttajakoulutusryhmä
- Kotoutumiskouluttajien foorumi/verkosto/
- Ukraina-ryhmä
- Heinolan sekä Hollola-Orimattila maahanmuuttotyön verkosto
- Heinolan maahanmuuttotyön verkosto
- Maahanmuuttajayhteistyön järjestöverkosto

Varautuminen ja turvallisuus

- PHTurva
- Asiakas- ja potilasturvallisuus -yhdyshenkilöverkosto
- Liikenneturvallisuuksiryhmät
- Kuntaturva

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

- Päijät-Hämeen hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto
- Alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu- ja toimeenpanoryhmä
- Ehkäisevän työn seutukoordinaatioryhmä
- Lähisuhdeväkivaltatyön asiantuntijaryhmä
- Digi- ja rahapelaamisen - asiantuntijaryhmä
- Päihteet ja mielenterveys -asiantuntijaryhmä
- Järjestöjen miepä-ryhmä
- Huumetyön verkosto
- Mielenterveys- ja päihdeasioiden Asiakasraati
- Pete Lahti- ehkäisevän työn verkosto
- Omaistaan hoitavien/omaishoidon parissa toimivien verkosto
- Luovat alat -verkosto, Taiku-sydänpisteen perustaminen
- Lasten kulttuuriverkosto, kulttuuripalvelujen seudullinen yhteistoiminta
- Ravitsemusterveyden edistämisen työryhmä
- Varhaiskasvatuksen ruokakasvatusverkosto
- Maistuva koulu -verkosto
- Ikääntyneiden vajaaravitsemustyöryhmä
- Syödään yhdessä -verkosto
- Ruokapalvelupääälliköiden ja ateriapalvelutuottajien työryhmät
- Syömishäiriöhoitotyön yhdysjäsenverkosto
- Seudullinen liikuntaneuvojien verkosto
- Liikkuva varhaiskasvatus -verkotot
- Liikkuva koulu -verkosto
- Liikkuva opiskelu -verkosto

Asuminen ja elinympäristö

- Ekologinen verkosto
- Kuntien sosiaalisen asumisen yhtiöiden hallituksen puheenjohtajat & toimitusjohtajat
- Lahden, ARA:n ja muiden yleishyödyllisten vuokranantajien verkosto
- Ikääntyneiden asumisen kehittämisen verkosto perusteilla

Harrastaminen

- Seudullinen kuntien liikuntatoimesta vastaavien verkosto
- Liikunta- ja vapaa-aikapalvelujen kehittämissyhmä

Toimeentulo

- Alueellinen toimeentulotukisasioiden neuvottelukunta

Oppilashuolto ja lapsiperhepalvelut

- Maakunnallinen LAPE-yhteistyöryhmä
- Perhekeskus johtoryhmä
- Alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä
- Päijät-Hämeen lapsiperheyhdistysten verkosto
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin koordinaattoreiden verkosto
- Eroauttajien verkosto
- Parisuhdetoimijoiden verkosto
- Päijät-Hämeen kohtaamispaikkaverkosto, Lahden kohtaamispaikkaverkosto
- Vauvaverkko
- Oppilas- ja opiskelijahuollon ja oppimisen tuen kehittämissyhmä, OOOT
- Syömispuolmaisten lasten työryhmä
- Perhekeskustoiminnasta vastaavien verkosto

Työllisyys ja työkyky

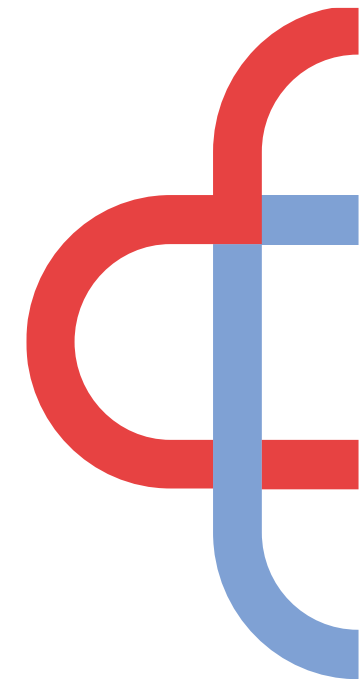
- Lahden kuntakokeilun ohjausryhmä
- Työllisyystoimijoiden verkosto
- Päijät-Hämeen kuntien työllistämistä vastaavat
- TYP-johtoryhmä
- Yhteiskunnallisten yritysten verkosto
- Vates-verkosto
- Osatyökykyisten verkosto
- Jatkuvan oppimisen ja elinikäisen ohjauksen koordinaatioryhmä
- Koulutustoimijoiden verkosto
- Työllisyyspoliittiset hankkeet
- Työikäisten verkosto

Sivistyspalvelut

- Päijät-Hämeen sivistysjohtajien ohjausryhmä
- OPS-kehittämissyhmä
- TVT-kehittämissyhmä
- Arvo-kehittämissyhmä
- Nuorisopalveluiden kehittämissyhmä
- Varhaiskasvatuksen kehittämissyhmä
- Talousasiantuntijoiden kehittämissyhmä
- Lukiokoulutuksen kehittämissyhmä
- Ohjauksen kehittämissyhmä
- Kirjaston kehittämissyhmä
- Toisen asteen koulutuksen kehittämissyhmä

Päijät-Hämeen keskeiset yhdyspinnat ja Asikkalan sekä hyvinvointialueen yhteyshenkilöt 2024

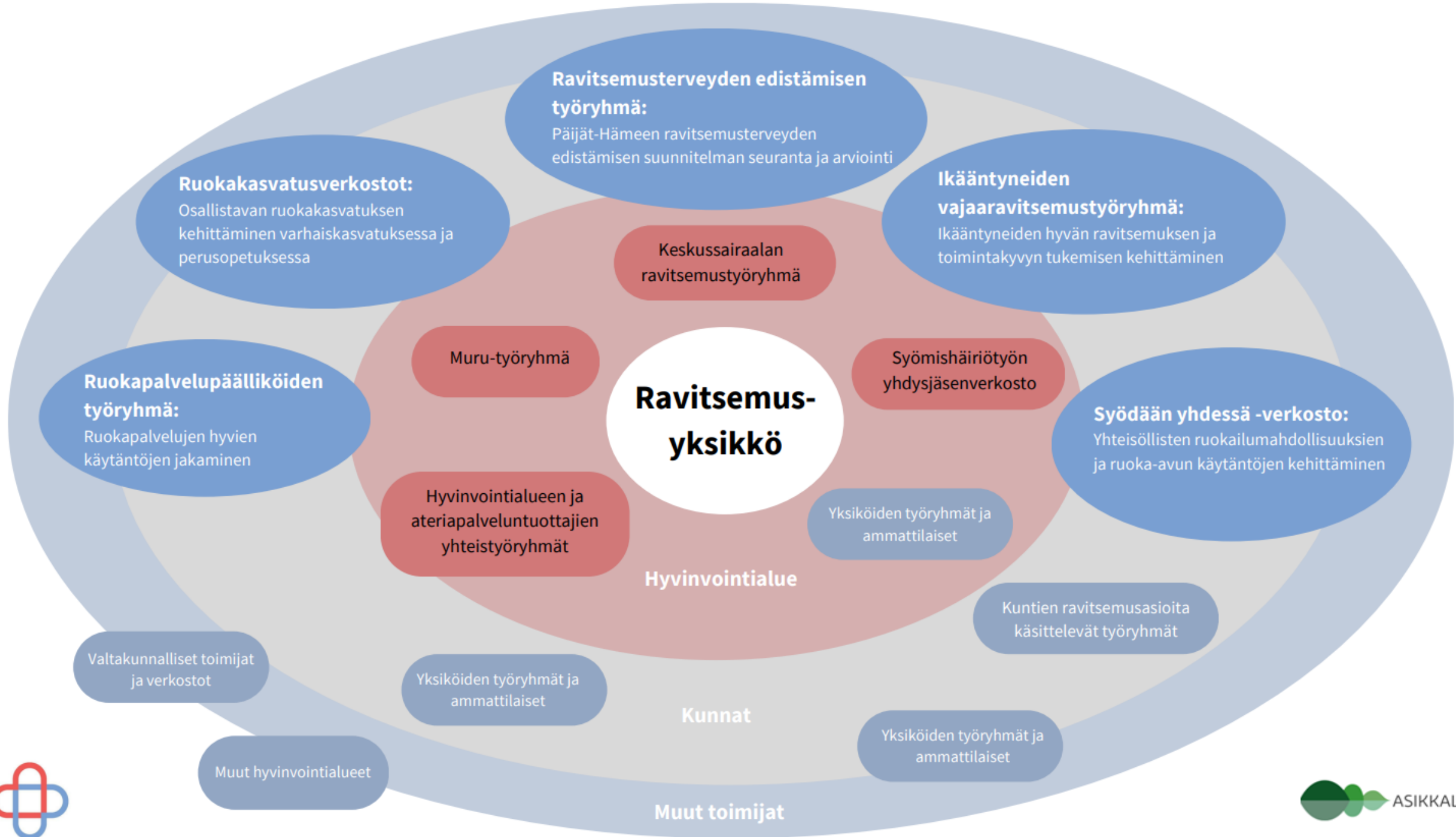
Yhdyspinta	Hyvinvointialueen yhteyshenkilöt	Asikkalan yhteyshenkilöt
Työllisyys ja työkyky	Tulosaluejohtaja, työikäisten palvelut	Työllisyysvastaava
Ikääntyminen	Tulosaluejohtaja, ikääntyneiden asiakasohjaus	Hyvinvointikoordinaattori
Osallisuus	Johtaja, Verso	Hyvinvointikoordinaattori
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Johtaja, hyte- ja yhdyspintatyö	Hyvinvointijohtaja
Kulttuurihyvinvointi	Toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut	Kirjastojohtaja
Ravitsemus	Ravitsemusterapeutti, ravitsemusyksikkö	Tukipalvelupäällikkö
Liikunta	Asiantuntija, hyte- ja yhdyspintatyö	Liikuntavastaava
Ehkäisevä työ	Ehkäisevän työn koordinaattori, hyte- ja yhdyspintatyö	Hyvinvointikoordinaattori
Sivistyspalvelut	Toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut	Sivistysjohtaja
Oppilashuolto- ja lapsiperhepalvelut	Tulosaluejohtaja, lapsiperhepalvelut	Sivistysjohtaja
Harrastaminen	Järjestökoordinaattori, hyte- ja yhdyspintatyö	Hyvinvointikoordinaattori
Varautuminen ja turvallisuus	Riskienhallinta- ja turvallisuuspäällikkö Ja valmiuspäällikkö, tukipalvelut	Kunnanjohtaja
Joukko- ja palveluliikenne	Tulosaluejohtaja, vammaispalvelut	Talospäällikkö
Asuminen ja elinympäristö	Asumisen kehittämisen päällikkö	Hyvinvointikoordinaattori
Toimeentulo	Tulosaluejohtaja, työikäisten palvelut	Hyvinvointikoordinaattori
Kotoutuminen ja maahanmuutto	Toimialajohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut	Hyvinvointikoordinaattori

Ravitsemusterveyden
edistäminen

Ehkäisevä työ

**Ravitsemus-
yksikkö**

Ravitsemusterveyden edistämisen työryhmä:
Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelman seuranta ja arviointi

Ruokakasvatusverkostot:
Osallistavan ruokakasvatuksen kehittäminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Ikääntyneiden vajaaravitsemustyöryhmä:
Ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen ja toimintakyvyn tukemisen kehittäminen

Keskussairaalan ravitsemustyöryhmä

Muru-työryhmä

Syömishäiriötön yhdysjäsenverkosto

Ruokapalvelupäälliköiden työryhmä:
Ruokapalvelujen hyvien käytäntöjen jakaminen

Syödään yhdessä -verkosto:
Yhteisöllisten ruokailumahdollisuuksien ja ruoka-avun käytäntöjen kehittäminen

Hyvinvointialueen ja ateriapalveluntuottajien yhteistyöryhmät

Yksiköiden työryhmät ja ammattilaiset

Hyvinvointialue

Kuntien ravitsemusasioita käsittelevät työryhmät

Valtakunnalliset toimijat ja verkostot

Yksiköiden työryhmät ja ammattilaiset

Kunnat

Yksiköiden työryhmät ja ammattilaiset

Muut hyvinvointialueet

Muut toimijat

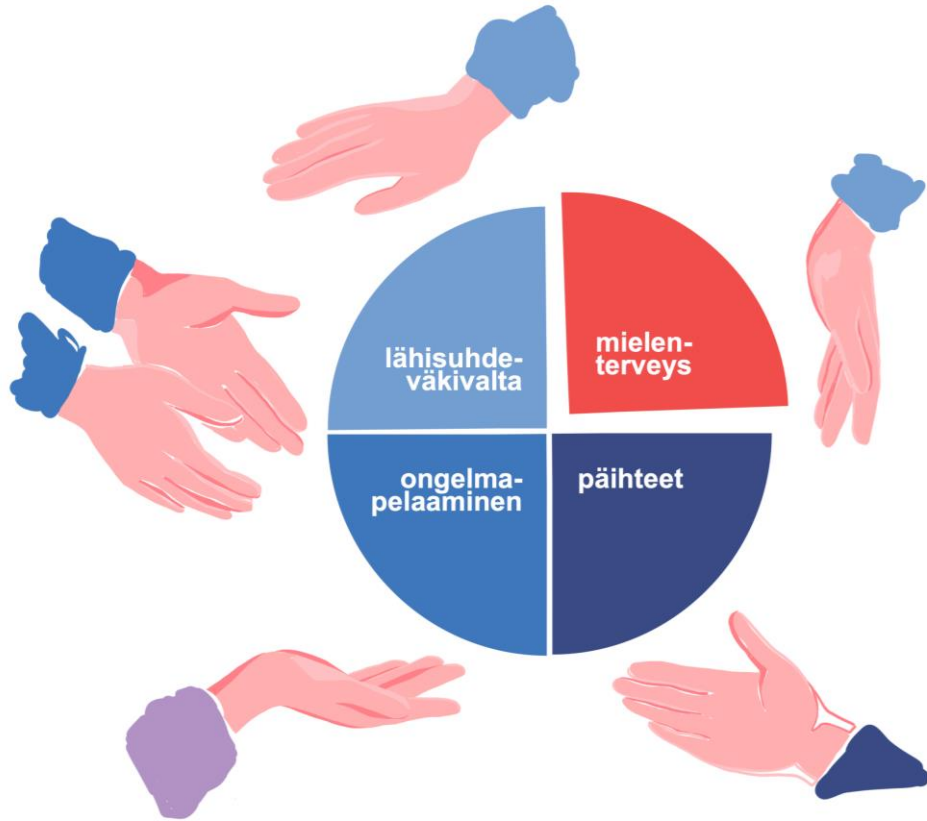
Ravitsemusterveyden edistämistä alueellisella verkostoyhteistyöllä

- Verkostot kokoavat yhteen eri toimijoita Päijät-Hämeen alueelta
- Verkostojen tavoitteet
 - Jakaa kokemuksia ja hyviä käytäntöjä eri kuntien ja toimijoiden välillä
 - Saada tukea ja vinkkejä muilta toimijoilta
 - Vahvistaa toimijoiden osaamista ja innostaa heitä ravitsemusterveyden edistämistyöhön osana omaa perustyötä
- Verkostot toimivat aktiivisesti
 - Säännölliset ETÄ- ja LIVE-tapaamiset useamman kerran vuodessa
 - Ravitsemusyksikkö koordinoi ja fasilitoi tapaamisia
- Tukea myös verkostojen yksittäisille ammattilaisille tarvittaessa

Ehkäisevä työ

Neljä tuulta – kompleksiset yhdessä

- Yhteisiä altistavia, suojaavia ja riskitekijöitä
 - Kompleksisuus
 - Samanaikaisuus tai peräkkäisyys
 - Ylisukupolvisuus
 - Häpeä ja korkea avun hakemisen kynnys
 - Toimintakyvyn heikkeneminen
 - Inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti kalliita
-
- **Ehkäistävissä oikein ajoitetuin, kohdennetuin ja integroiduin toimin**

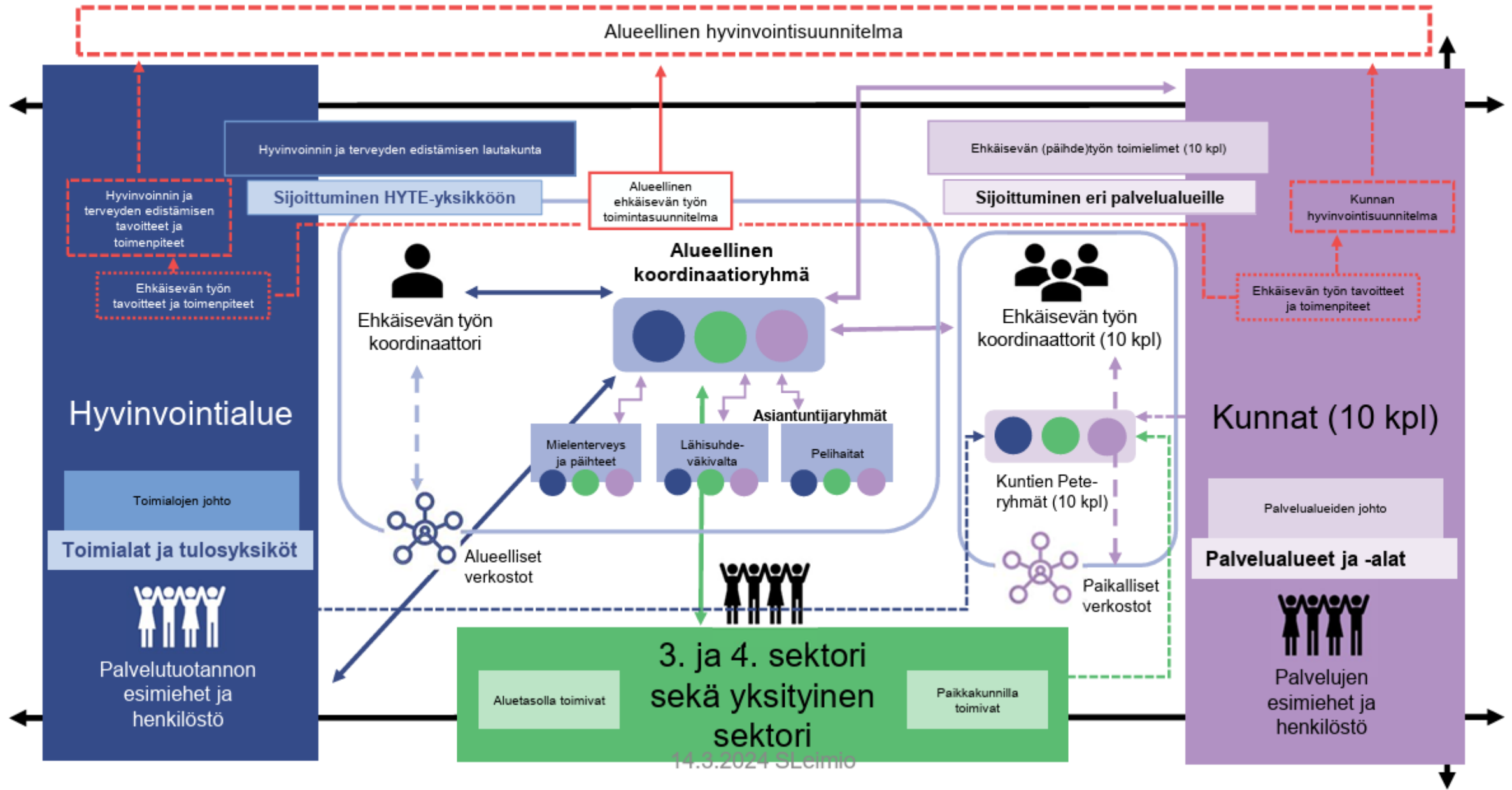
ASIKKALA

Meillä vaikuttavaa ehkäisevää työtä tehdään

- ✓ kuntien asukkaiden arjessa ja yhteisöissä kohdentamalla toimia suojaaviin ja altistaviin tekijöihin.
- ✓ ilmiöihin liittyviin merkityksiin, käsityksiin ja arvoihin sekä asenteisiin ja tapoihin vaikuttamalla ja käymällä niistä vuoropuhelua.
- ✓ ajoittamalla, kohdentamalla ja integroimalla toimet yhdensuuntaisiksi ja samanaikaisiksi eri arkiympäristöissä.

Ehkäisevän työn koordinaattiorakenne Päijät-Hämeessä

Yhteinen tieto ja
suunnitelmallisuus
yhteistyön pohjana

HYTE-kärjet

<ol style="list-style-type: none">1. Kuntalaisten kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta vahvistuu edellisvuosiin verrattuna.2. Syrjäytymisriskissä olevien määrä on maan keskitasoa pienempi.	Osallisuus ja yhteisöllisyys	Mielen hyvinvointi	<ol style="list-style-type: none">1. Kasvu-, opiskelu- ja elinympäristö tukee mielenterveyttä erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteiskunnan muutoksissa2. Haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevat tulevat kuuluiksi ja kohdatuiksi eri tuen ja avun muodoissa
<ol style="list-style-type: none">1. Kuntalaiset kokevat asuin- ja elinympäristönsä viihtyisäksi ja turvalliseksi2. Toimeentuloedellytykset ovat koko maan tasolla tai sitä parempia3. Lähisuhteet ovat turvallisia	Arjen turvallisuus	Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	<ol style="list-style-type: none">1. Elintavat ovat terveellisiä2. Päihteiden kokeilu ja käyttö vähäisempää kuin maassa keskimäärin

KUVA 1 Päijät-Hämeen hyte-kärjet vuosille 2020–2025

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavat asiakirjat- nykytila

[Päijät-Hämeen hyvinvointikertomus ja – suunnitelma 2021-2025](#)

[Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#)

[Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021-2025](#)

[Päijät-Hämeen ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2021-2025](#)

[Päijät-Hämeen ravitsemuskertomus ja –suunnitelma 2021-2025](#)

[Liikkuva Päijät-Häme 2030 – ohjelma](#)

[Päijät-Hämeen kulttuurisuunta 2030](#)

[Maahanmuutto-ohjelma 2021-2025](#)

Kuntien hyvinvointikertomukset
ja -suunnitelmat

Ehkäisevä työ pohjautuu tietoon ja yhteiseen ymmärrykseen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
Lähtökohtana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)

Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025
Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021-2025

Ehkäisevä työ

TIETO JA
YHTEINEN YMMÄRRYS
= TARVE

Vaikutus (outcome)
Konkreettinen muutos ihmisissä
tai rakenteissa

Ehkäisevän työn seuranta
Tavoitteiden toteutuminen
ja mittarit

Tuotos (output)
Mitattava tehty työ

Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma
Palvelulupaus, tavoitteet ja toimenpiteet

Panos (input)
Käytetyt resurssit

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille:
Kunnat, hyvinvointialue sekä kolmas, neljäs ja yksityinen sektori

- Meillä saa puhua
- Ehkäisemme syrjäytymistä
- Huomioimme läheiset
- Vahvistamme minäpystyvyyttä
- Meillä ehkäisevä työ kuuluu kaikille

Vaikuttavuus (impact)
Ihmisten hyvinvointi ja yhteiskunnallinen hyöty

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma
Alueelliset hyte-kärjet ja tavoitteet
Hyte-kärkien seurantaindikaattorit

OSALLISUUS JA
YHTEISÖLLISYYS

MIELEN
HYVINVOINTI

ARJEN
TURVALLISUUS

PÄIHTETTÖMYYS JA
TERVEELLISET ELINTAVAT

Hyte-kärjet ja niiden tavoitteet

Hyvinvointiraportti 2023

Osa 1

- Johdanto
- Hyvinvoinnin ja terveydentila
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet
- Yhteenveto

Osa 2

- Kuntakortit
- Toimialakortit
- Järjestökortti

Osa 3

- Alueellisten erillissuunnitelmien infograafit

Hyvinvointiraportin tiedonkeruun suunnittelu

Hyvinvointiraportin tiedonkeruu (kunnat, toimialat, järjestöt)

Hyvinvoinnin tilaa kuvaavan tiedon kokoaminen (indikaattoritieto, hyte-kerroin, kokemustieto, ilmiöt)

Tiedon kokoamista ja raportointia

Toimialakortit

Erillissuunnitelmien infograafit

Kuntakortit

Järjestökortti

Raportin yhteenvedon laatiminen

Valmis hyvinvointiraportti

Hyte lautakunta

Aluehallitus

Aluevaltuusto

Raportti kuntiin

Vuosittaiset Hyte-neuvottelut

Vuosittaiset hyte-neuvottelut

- ❑ Ensimmäiset hyte-neuvottelut järjestettiin 17.8 2023
- ❑ Yhteensä 49 osallistujaa
- ❑ Ennakkotehtävä osallistujille
- ❑ Lopputuloksena yhteenveto, joka toimii Päijät-Hämeessä vuoden 2024 hyte-työn edistämisen pohjana
- ❑ Tämän vuoden hyte-neuvotteluita suunniteltu yhteistyössä kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden kanssa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila

- Mielen hyvinvoinnin kohentuminen
- Rikollisuuden, syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisyyn panostaminen
- Kohdennettujen tukitoimien vahvistaminen

Liikkuminen eri ikäryhmissä

- Vähän liikkuvat tavoitetaan
- Aukkaiden fyysinen toimintakyky kohenee

Hyte- yhteistyön ja prosessien vahvistaminen edelleen

- Työssä sitoudutaan yhteisiin tavoitteisiin
- Alueelliset resurssit kohdennetaan järkevästi
- Yhteisistä asioista viestitään, päätökset tehdään yhdessä

ASIKKALA

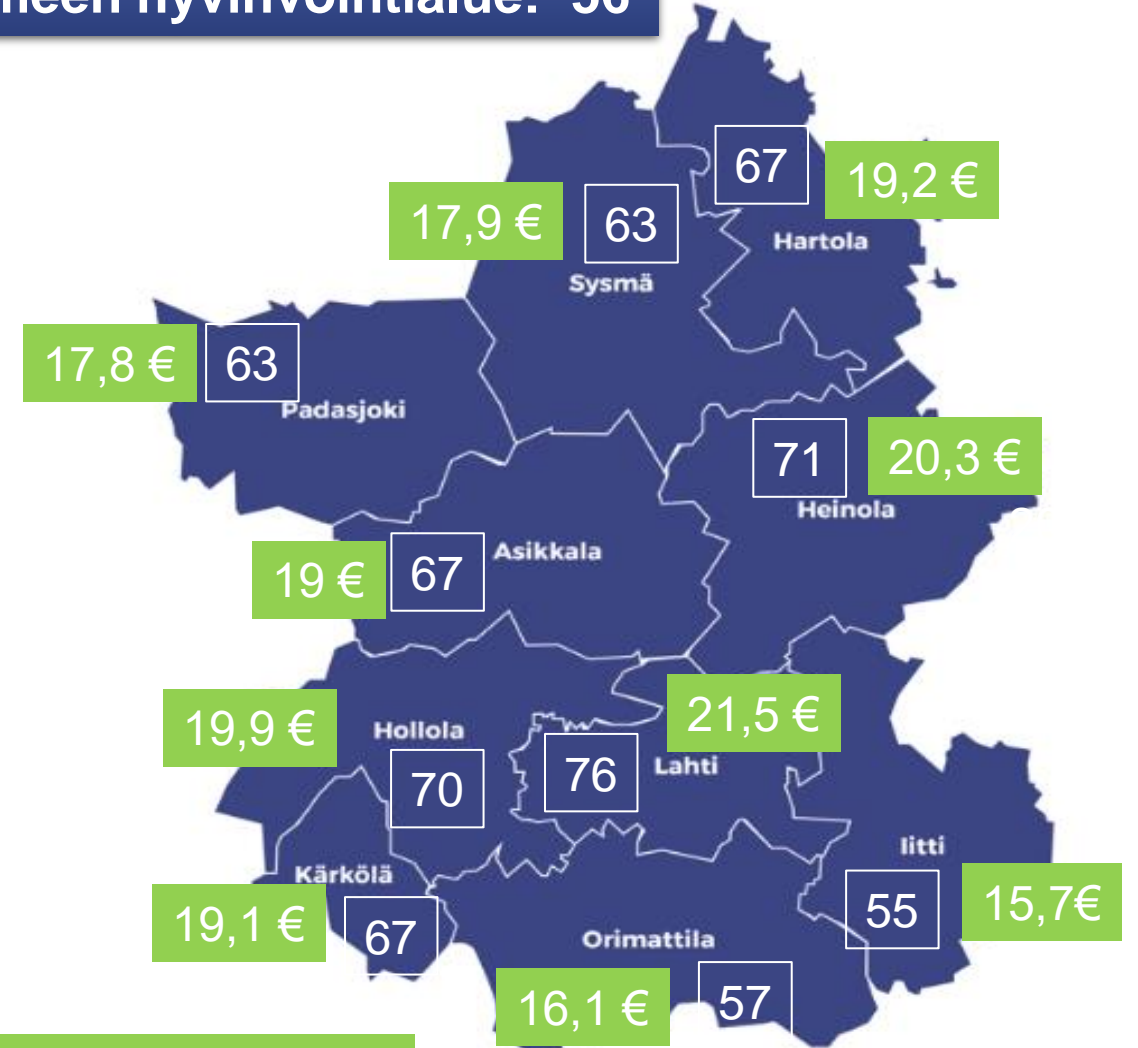
HYTE-kerroin

- Alueen hyte-kertoimien laadukas toteuttaminen edellyttää tiivistä yhdessä työskentelyä, joka sisältää indikaattorien toteutumisen seuranta ja arviointia

➔ Perustettu **hyte-kertoimen seurantaryhmä** syksyllä 2023

Päijät-Häme sai hyte-kertoimeen perustuvaa valtionavustusta yhteensä noin 12 miljoonaa euroa vuodelle 2023

Päijät-Hämeen hyvinvointialue: 56

Vuonna 2024 kaikille hyvinvointialueille jaetaan 42,00 €/asukas.
 Päijät-Hämeen hyvinvointialue: n. 8,6 miljoonaa
 Koko Päijät-Häme: n. 13,5 miljoonaa

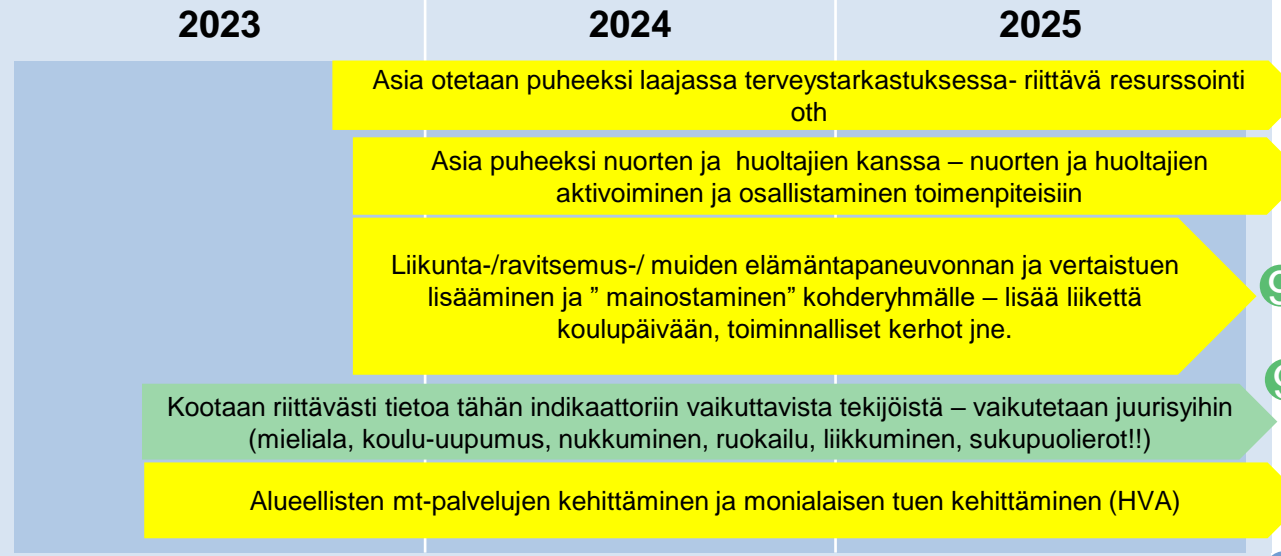

1 Indikaattori: Kokeen terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista 286

2 **Indikaattorin tietosisältö:** indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi kokevien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

5 **Yhteistyötahot:** kuntien kasvatus- ja opetuspalvelut ja liikunta- ja nuorisopalvelut, kouluth, oth, järjestöt, Mieli ry, THL

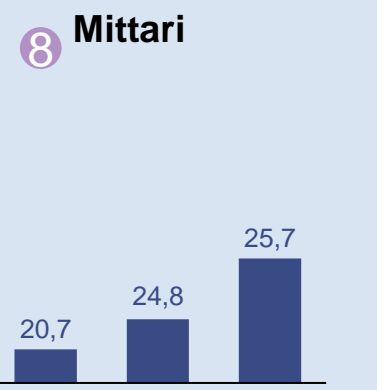
7 Alatavoitteisiin liittyvät tehtävät ja aikataulu

4 **Muutostavoite (muutos indikaattorissa)**
24.8% (2021) 25.7% (2023) – tavoite <24 % (2025)

Kouluterveyskysely 2025 tulokset
 Toteutuneet vertaisryhmät, liikunta- ja ravitsemusneuvonta tms./ vuosi
 Sisältömerkintä terveydentilan puheeksi ottamisesta Lifecareen? (ei ole olemassa nyt)
 Sairaudet/ sairastavuus, erityiskorvattavat lääkkeet ja masennuslääkkeet (Sotkanet)
 Nykytila.fi

9 **Status**
Kokonaisstatus ○ ● ○ ○

Perustelut statukselle:
 Palvelupolut ja matalankynnyksen tuki ei tavoita kohderyhmää. Koettua terveydentilaa ei oteta puheeksi eikä tarjota tukea riittävästi. Henkinen pahoinvointi ja fyysiset oireet lisääntyneet erityisesti tytöillä (sukupuolierot huomattavat!).

9 Mitä on saatu aikaan edellisen 4 kk aikana?	Ilmiö ja siihen vaikuttavat tekijät on ymmärretty HVA:n palvelujen kehittämistyötä tehty
9 Mitä saadaan aikaan tulevien 4 kk aikana?	Asia puheeksi koulu- ja oth:n henkilökunnan kanssa Avun näkyväksi tekeminen (vertaisryhmät, liikunta- ja ravitsemusneuvonta jne.) Otetaan asia puheeksi nuorten ja huoltajien kanssa.
6 Riippuvuudet (kytkökset)	Kuntien ja alueen hyvinvointisuunnitelmat / lasten- ja nuorten hv-suunnitelmat, ehkäisevän työn suunnitelma, Liikkuva Päijät-Häme ohjelma, ravitsemusterveyden edistämissuunnitelma, neuvola-asetus
9 Riskit ja huomiot	Miten vaikuttaa yksilön koettuun terveydentilaan? Tavoitetaanko oikeat kohderyhmät? Huoltajat/nuoret eivät koe asiaa tärkeäksi Terveydentilan kokemus jää muiden asioiden alle nuoren elämässä Nuori ei saa tarvitsemaansa tukea, apua, hoitoa oikea-aikaisesti, tai oireita ei oteta vakavasti, tai kokonaisuutta ei huomioida Hoitoon pääsy pitkittyy tai epäonnistuu

3 **Omistaja: Johanna Huttunen ja Marja Koivisto**

Yhteistyö
palveluissa

Yhteistyö palveluissa

Perhekeskustoiminta

- Perhekeskusmanuaali
- Perhekeskustoimijoiden verkosto
- Kohtaamispaikkojen periaatteet
- Eri toimijoiden vierailut perhekeskuksissa
- Yhteiset koulutukset ja tapahtumat
- Alueellisesti koordinoitua

Senioripalvelut

- Yhteistyö ikääntyneiden asiakasohjauksen kanssa
- Liikkuva senioripiste-toiminta
- Hva:n geronomi
- Alueellinen senioriohjaajien verkosto
- Asiakkaan ohjaus toimijalta toiselle – prosessi
- Kela
- Digitupa

Liikuntaneuvonta

- Liikuntaneuvonnan ohjausprosessi tehty
- Liikuntaneuvonnan ajanvaraus Lifecaressa – lääkäri/ th/ ft voi varata ajan ja tehdä liikuntalähetteen
- Yhteistyö fysioterapialiikunnanohjaaja
- Alueellisesti koordinoitua

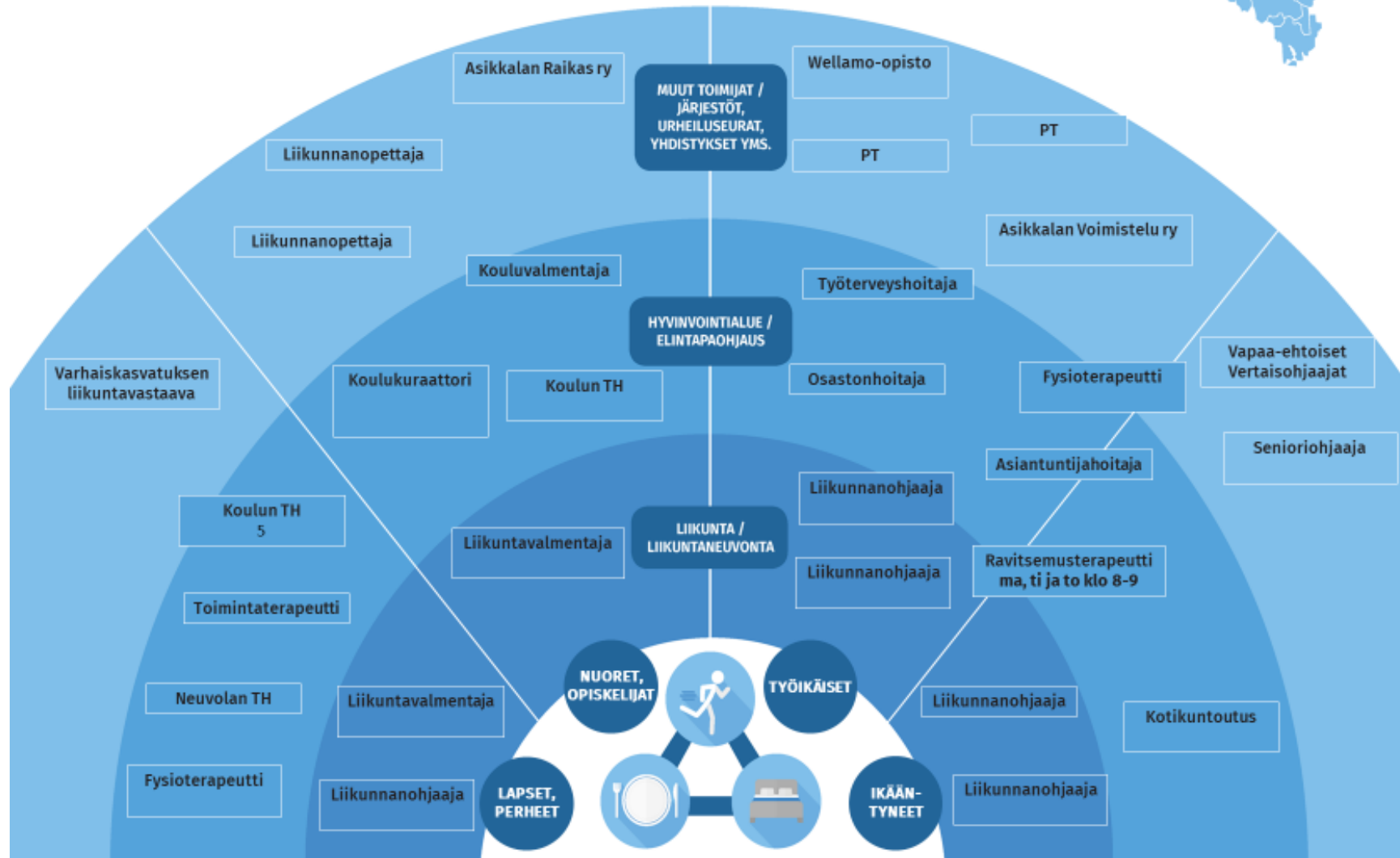

ASIKKALA

Asikkalan kunta

Liikuntaneuvonnan yhdyspinnat

16.8.2023

Kehitettävää/
haasteita

Kehitettävää/ haasteita

- Yhteistyön johtaminen
- Kuntien ja alueen suunnitelmien yhteensovittaminen
- Alueellinen tiedontuotanto ja tiedolla johtaminen
- Asukkaiden osallisuuden vahvistaminen
- Resurssien niukkuus, henkilövaihdokset
- Kuntien erilaisuus
- Kiristynvä taloustilanne

ASIKKALA

KIITOS

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö ja yhdyspinnat -projekti

Projektissa priorisoitavat yhdyspinnat/teemaryhmät

1. Yhteistyön yleiset toimintamallit ja johtamisen rakenteet
 - Sis. Palveluverkko, maankäyttö ja kiinteistöt
2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
3. Sivistys- ja sote-palvelut
4. Varautuminen ja turvallisuus
5. Työllisyyden edistäminen
 - sis. maahanmuutto ja kotoutuminen

+Muut yhdyspintakysymykset

Projektissa tuotetaan **työvälineitä, oppaita, suosituksia, mallipohjia ja tilaisuuksia** yhteistyön tueksi. Jaetaan myös hyviä käytänteitä alueiden välillä.

- Työskentelyyn sisältyy yhteistyön **aluepilotit**, kolmella alueella.
- Projektissa toimitaan **kaikkien hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön** tukena.

Rahoittajina
Kuntaliitto,
Hyvil
ja STM.

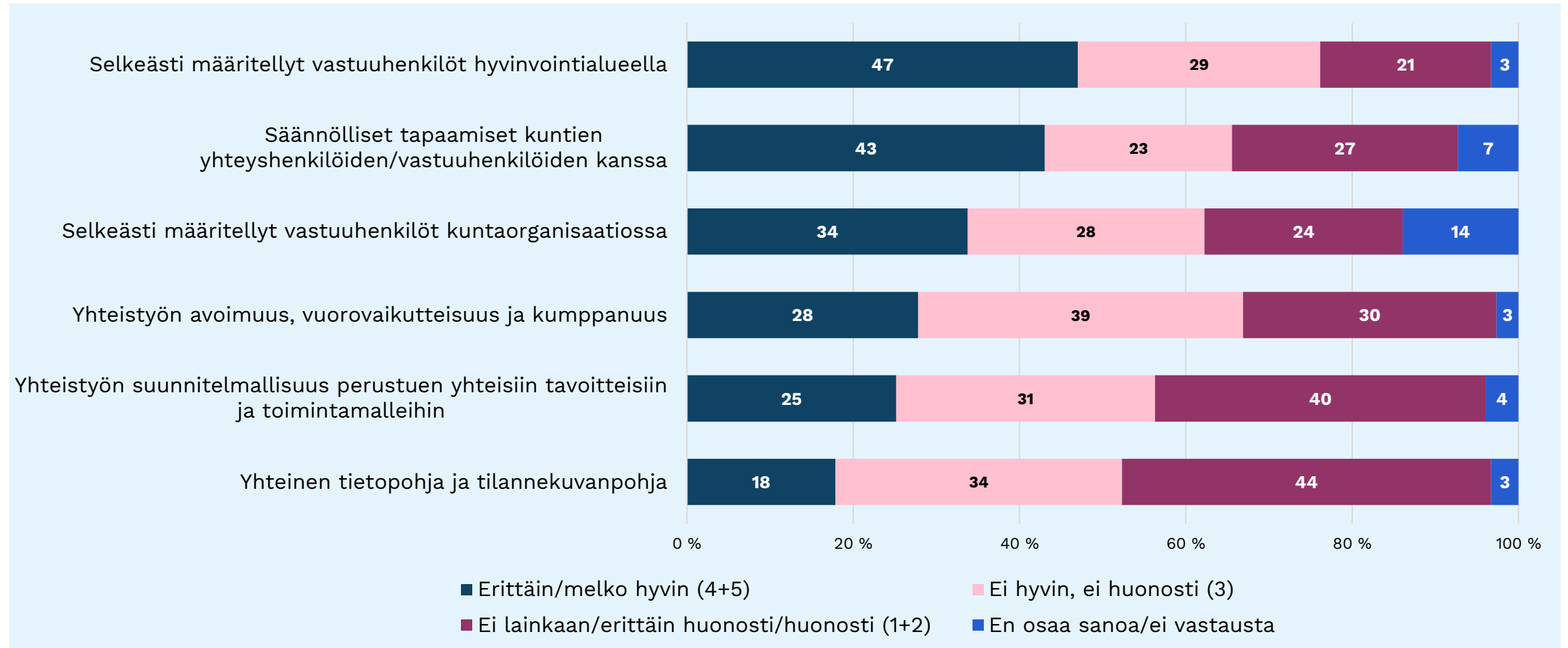

Yhteistyön tilanne

Tilannekuvakysely hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnoista joulukuusta 2023 – tammikuuta 2024

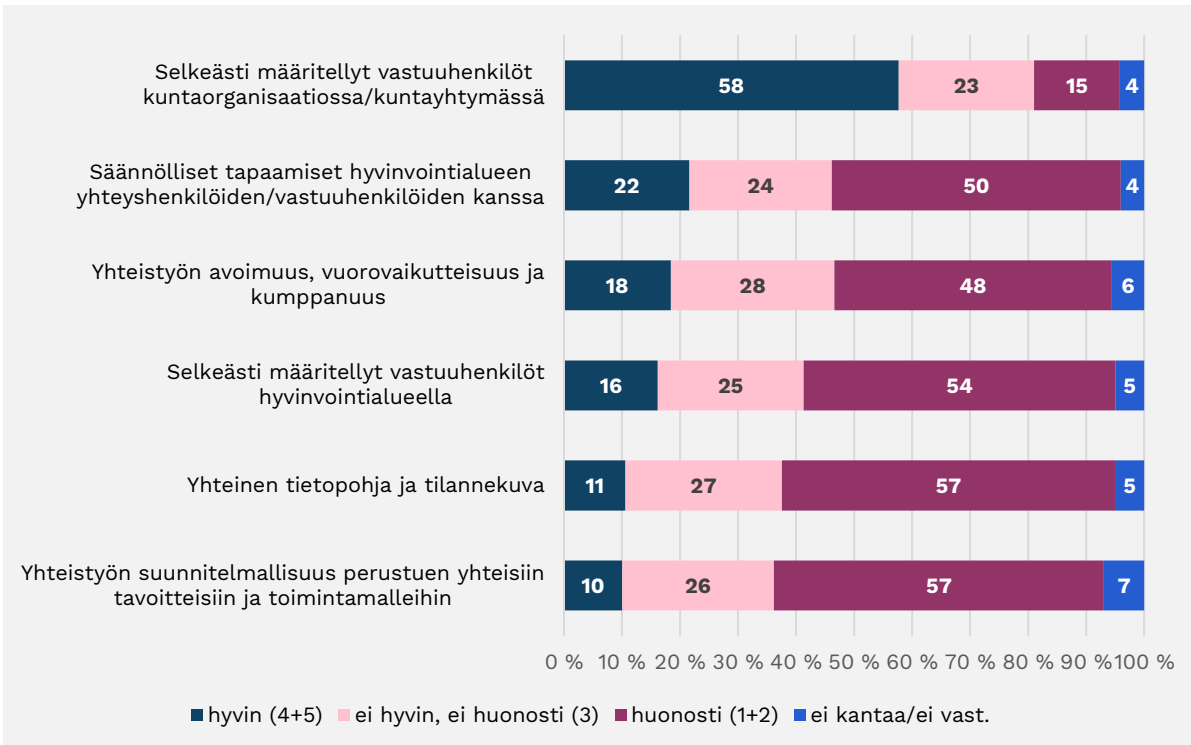
Hyvinvointialuejohdon näkemykset siitä miten seuraavat asiat ovat toteutuneet kuntien kanssa tapahtuneessa yhdyspintayhteistyössä

Vastausten %-jakaumat (N=151)

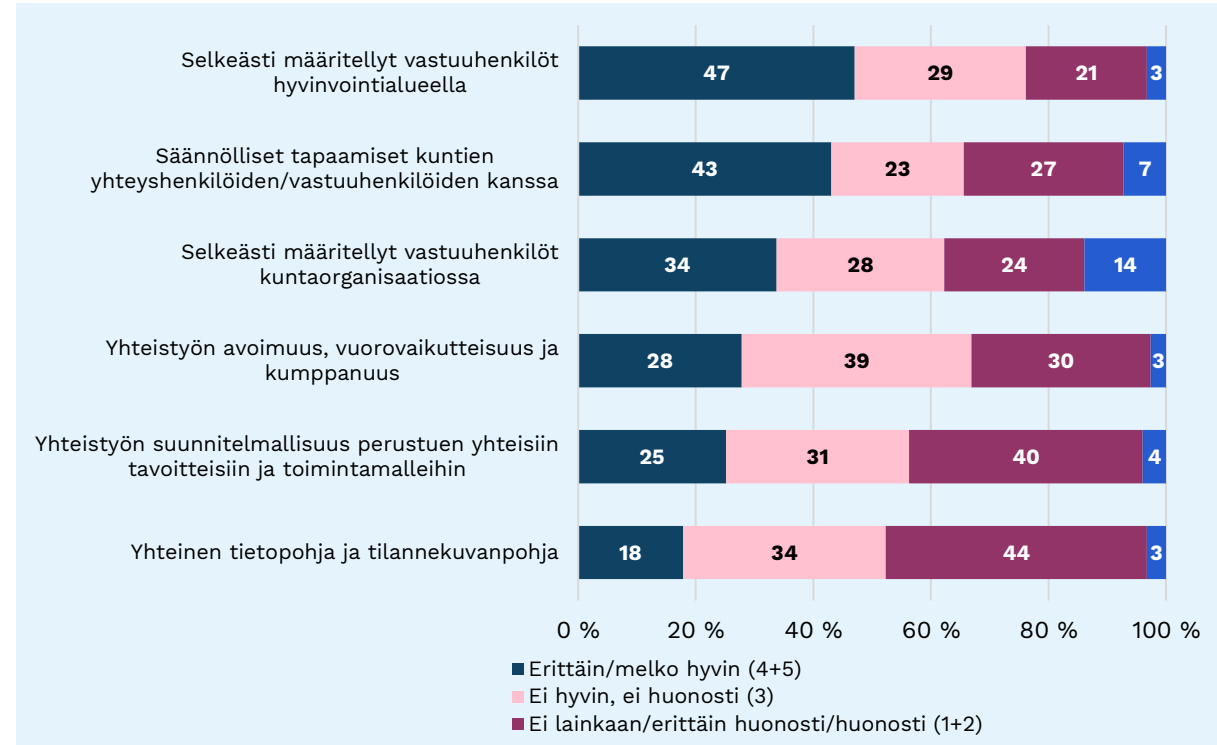

Kuntajohdon ja hyvinvointialuejohdon näkemyksiä yhdyspintayhteistyön toteutumisesta - vertailua

Kuntajohdon kysely (4-6/2023)

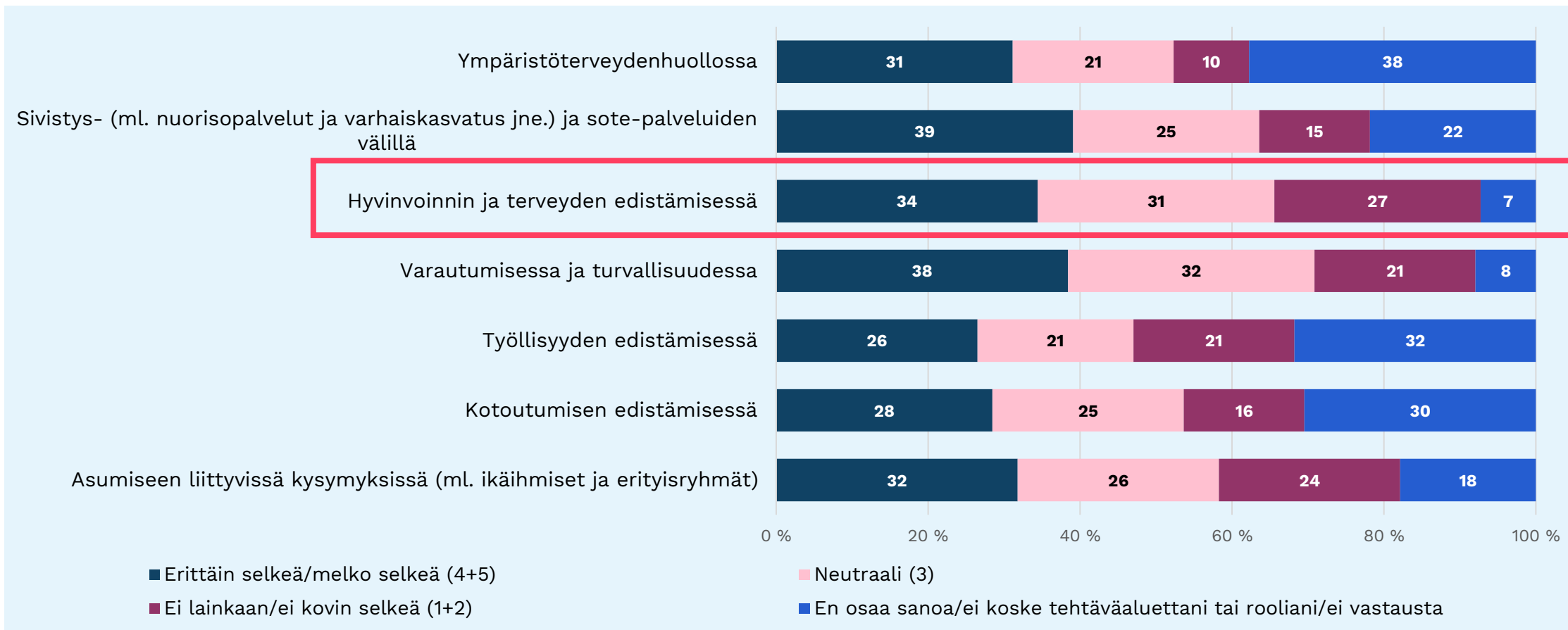
Hyvinvointialuejohdon kysely 12/2023-1/2024

- Hyvinvointialueiden johto näkee kuntajohtoa positiivisemmin yhteistyön toteutumisen. Hyvinvointialueiden kysely on toteutettu noin 6 kk kuntajohdon kyselyä myöhemmin, joka voi vaikuttaa asiaan.
- Selkeästi määritellyt vastuuhenkilöt oman organisaation osalta arvioidaan myönteisimmin (kuntajohto ja hva-johto)
- Strategisen tason yhteistyö, eli yhteinen tietopohja ja tilannekuva sekä yhteistyön suunnitelmallisuus perustuen yhteisiin tavoitteisiin ja toimintamalleihin arvioidaan toteutuvan heikoimmin (kuntajohto ja hva-johto).

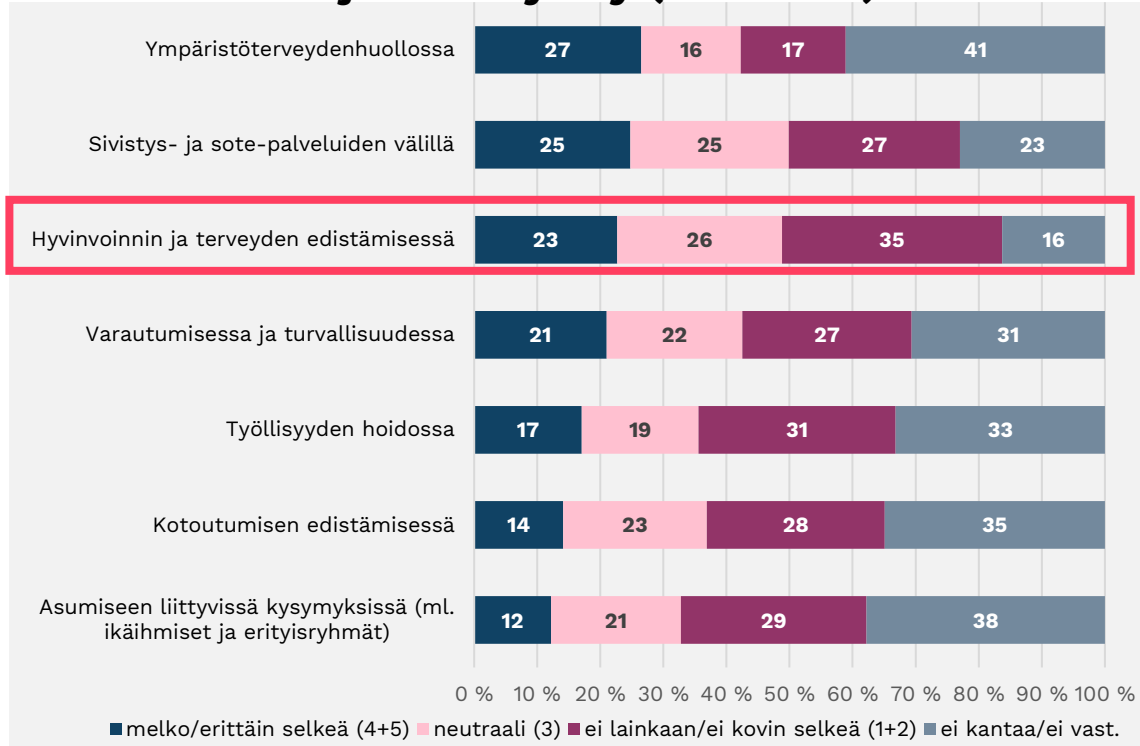
Tilannekuvakysely hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnoista joulukuu 2023 – tammikuu 2024: Hyvinvointialuejohdon näkemykset hyvinvointialueen ja kuntien välisestä työnjaosta

Vastausten %-jakaumat (N=151)

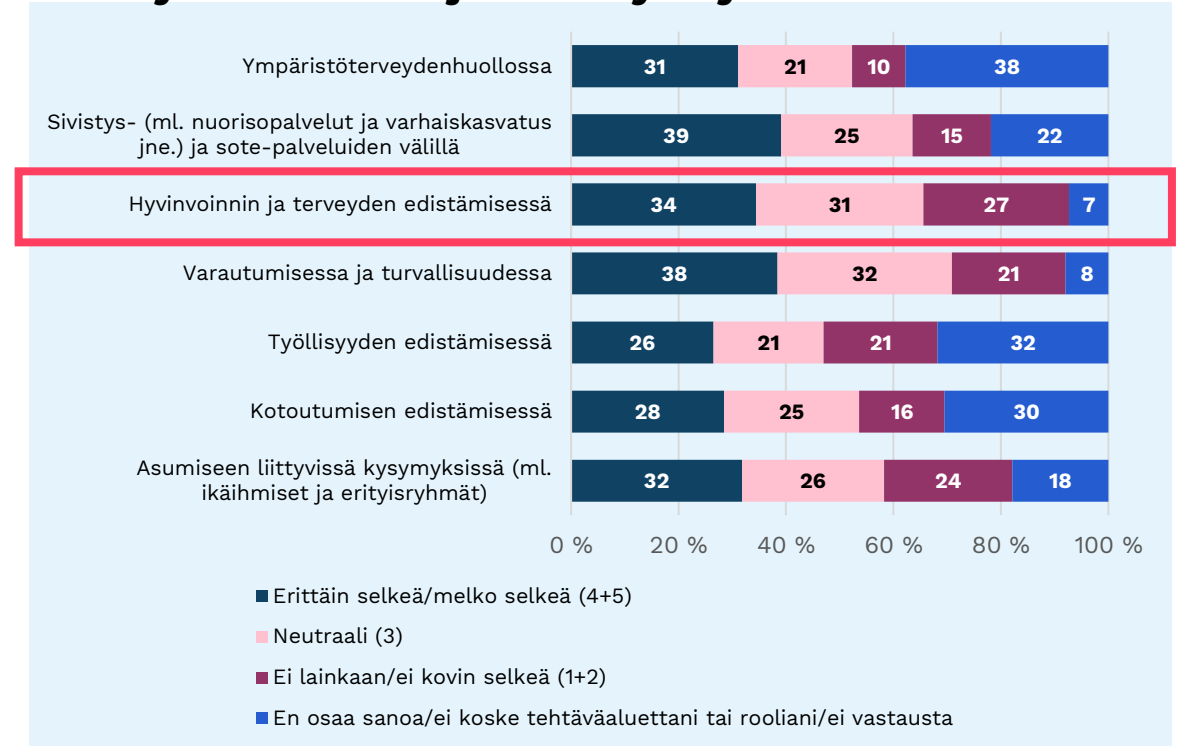

Kuntajohdon ja hyvinvointialuejohdon näkemyksiä hyvinvointialueen ja kuntien välisen työnjaon selkeydestä - vertailua

Kuntajohdon kysely (4-6/2023)

Hyvinvointialuejohdon kysely 12/2023-1/2024

- Näkemykset eri yhdyspintojen työnjaon selkeydestä vaihtelevat jonkin verran kuntajohdon ja hyvinvointialuejohdon välillä, **selkeimpinä työnjakoa pidetään sivistys- ja sote-palveluiden välillä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä**. Lisäksi hyvinvointialuejohto pitää varautumisen ja turvallisuuden yhdyspinnan työnjakoa verrattain selkeänä, kun taas vastaavasti kuntajohto pitää ympäristöterveydenhuoltoon liittyvää työnjakoa verrattain selkeänä.

Havainnot yhteistyön tilanteesta

- Hyvinvointialueiden palveluverkkovalmistelu on vienyt osalla alueita yhteistyötä taaksepäin – luottamus pitää rakentaa uudelleen
- Toisaalta palveluverkkokysymykset ovat nostaneet esille tarpeen tehdä strategista yhteistyötä – tämä on osalla alueista nyt edennyt tiiviimpään vuorovaikutukseen
- Kuntien välinen yhteistyö on osalla alueista tiivistynyt – yhteinen kuntanäkökulma suhteessa hyvinvointialueeseen
- Yhdyspintakohtaiset onnistumiset – ja epäonnistumiset. Vaihtelevuus maassamme suurta.
- Strategisia yhteistyösopimuksia on tehty ja tehdään – esille on enenevässä määrin tullut tarve erilaisille alasopimuksille. Milloin niitä tarvitaan?
- Neuvotteluiden rooli yhteistyössä – toimivien foorumien ja aidon vuoropuhelun merkitys keskeinen
- Talouden tilanne haastaa
- Työllisyysalueiden valmistelu – uudenlaiset rakenteet ja yhteistyön kysymykset

Missä yhteistyössä mennään?

Kuntien ja hyvinvointialueen välillä ei ole vuorovaikutusta

Kunnat ja hyvinvointialue ovat säännöllisessä vuorovaikutuksessa ja tekevät yhteistyötä, mutta yhteistyön kokonaisuudesta ja tavoitteista ei ole keskusteltu yhdessä

Yhteistyö on tärkeä osa kuntien ja hyvinvointialueen toimintaa ja yhdessä määritellyt tavoitteet tukevat molempien omia tavoitteita

Kuntien ja hyvinvointialueen välillä on vuorovaikutusta, mutta se ei ole säännöllistä

Kuntien ja hyvinvointialueiden erilaisissa rooleissa toimivat henkilöt tekevät säännöllisesti yhteistyötä eri osaluilla ja yhteistyölle on määritelty yhteisiä tavoitteita

Kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta muodostaa kokonaisuuden ja yhteistyö on luonteva osa eri toimialojen toimintaa. Yhteistyöllä on yhteiset strategiset tavoitteet, jotka linkittyvät organisaatioiden omiin strategisiin tavoitteisiin

**Kuntien ja
hyvinvointialueiden
yhteisinä tavoitteina:**

**Hyvinvoivat asukkaat
sekä elinvoimaiset
kunnat ja alueet**

www.kuntaliitto.fi/yhdyspinnat

[https://studiolinjat.live/
yhdyspintafoorumi/](https://studiolinjat.live/yhdyspintafoorumi/)

